

ZGODNJA DANICA.

KATOLIŠK CERKVEN LIST.

»Danica« izhaja vsak petek na celi poli in velja po pošti za celo leto 7 kron, za pol leta 3 krone 50 vinarjev, za četrto leta 2 kroni. V tiskarni sprejemana za celo leto 6 kron, za 1/2 leta 3 krone, za 1/4 leta 1 krono 50 vin., ako bi bil petek praznik, izide »Danica« dan poprej.

Tečaj LIV.

V Ljubljani, 19. aprila 1901.

List 16.

Šopek presv. Srcu Jezusovemu.

V.

Inquietum cor nostrum,
donec requiescat in Te,
Domine. (S. Aug.)
Nemirno je naše srce,
dokler ne miruje v Tebi,
Gospod. (Sv. Avguštin).

Izletel je golobec bel
iz ladije v izmrli svet —
ko v svetu našel ni miru,
do Noa se je vrnil spet. —

Oj tudi jaz pohitel sem
za sreče senco od Boga;
miru, tolažbe sem iskal —
a kdo, a kdo naj mi je da?!

Pač so mi čaše nudili,
napolnjene pijač sladkéch
in vabili so me med se
ust ljubkih in oči žarečih . . .

Posegel sem po časah teh,
A strup je — strup, kar bil prinesel
do ústen sem, do ústen sem,
da v dno sem duše se pretresel . . .

O Noe — Jezusa Srce,
vzprejmi golobca — srce moje:
saj v Tebi le svoj najde mir,
le v Tebi svoje zmage boje . . .

Generoz Maver.

Sv. Katarina Sienska, zaveznica Rim- skemu mestu.

(30. aprila).

(Konec).

Pri sv. Katarini je posebno govoriti o njenem zasebnem življenju in njeni kreposti,

njenem trudapolnem delovanju, bližnjemu v telesno in dušno korist, o njeni skrbi in požrtvalnosti, ko je nastopila v javnem življenju ter posegala v javne državne in cerkvene zadeve, ter slednjič o njenih spisih.

A) Njena svetost in krepost ste bili res izvanredni. Prav radi teh jo je sv. cerkev svetnicam prištela; kajti sv. cerkev zahteva od svetnikov junaške čine krščanskih čednosti in čudežev, bodisi v njihovem življenju ali pa po smrti storjenih. Katarina se odlikuje po globoki ponižnosti, pristni pobožnosti, vzorni pokorščini in vzglednem samozatajevanju. Ona je bila sicer zelo učena in modra, a to ni bila njena zasluga, le bolj dar božji. In na kako junašk način je te čednosti izvrševala? Kako se je srčno bojevala zoper izkušnjave, kako voljno in potrpežljivo je prenašala zopernosti telesne in dušne, zlasti zlobno obrekovanje? Ker je bila Bogu prijetna, treba je bilo, da jo je izkusila izkušnjava. Mnogo je bila izkušana. Lončarsko posodo pečar poskusi, pravične ljudi pa izkušnjava britkosti: to vse se je spolnilo pri sv. Katarini. V njenem življenju vidi vsak kakor v zrkalu svoje življenje, v katerem se ponavljajo iste izkušnjave in nas zadevajo enake težave. Pa milost božja je ljudem vedno na ponudbo, z milostjo lahko vse izkušnjave premagajo in vse težave pretrpe. Milost božja človeško voljo vabi k dobremu in jo krepi, ne dela pa jej sile in ne uničuje njene prostosti. Človek mora s prosto voljo sodelovati, sicer tudi največje milosti prejema zaman in morda še celo v svojo pogubo. Lastnega sodelovanja z milostjo božjo je treba ljudem, tako je storila sv. Katarina. Ona je učinila vse, za kar jo je vspodbujevala milost božja. Na to so ji dohajale druge še večje milosti in se je tako popolnila njena

čednost: kakor piše psalmist (Ps. 83) o delovanju svetnikov: „Blagor človeku, kateri ima pomoč od tebe, v svojem srcu si napravlja stopnjice. po dolini solz h kraju, ki si ga je odločil“. (To je: blagor človeku, ki prejema pomoč v tvoji hiši: zakaj tak ne zapusti le greha, ampak ozaljša tudi svoje srce z vsemi čednostmi, ki so mu kot stopnjice iz tega težavnega življenja v nebeško domačijo, v katero je namenjen. Hijeron.) „Zakaj postavodajalec jim daje blagodar: oni hodijo od čednosti do čednosti, vidi se Bog bogov na Sijonu“. (Zakaj Bog, on, ki je pomagal, postavodajalec je in zato tudi daje moč postavo izpolniti: on vodi človeka od čednosti do čednosti in se mu daje gledati in uživati.)

Tako so delali tudi Kristovi apostoli. Tudi male milosti so dobro porabili. Dasi se je bilo spremenjenje apostolov o binkoštih res hipoma vršilo, a apostoli so se na to pripravljali. Vidi se, kako sv. Duh njihova srca nagiba z navadnimi milostmi. Te milosti so apostoli marljivo porabili ter z njimi skrbno sodelovali: in v plačilo zvestobe in sodelovanja so jim dohajale obilnejše milosti, in ker so tudi te porabljali z enako zvestobo, bili so z izvanrednimi milostmi obdarovani.

Sedite v mestu, jim je Jezus naročil. To je tako rekoč prva iskra svetega ognja, ki o binkoštih tako plamti: namreč dar izbranega duha in bega pred svetom. Pobesedno ubogajo naročilu. Jezus jim je veleval, naj ostanejo v Jeruzalemu in oni niso zapustili niti sobane, niti templja. In bili so vedno v tempelju. Ali so mogli še bolj ubogljivi biti? V plačilo za to prejmejo dar molitve, ki je tudi sicer navadna milost, ko se nikomur ne odreče, bili so stanovitni v molitvi! Vsled ubogljivosti, s katero so se udali duhu molitve, so prejeli duha plamteče gorečnosti, ki je odsevala na gorečih jeziki, ko so se prikazali nad njihovimi glavami. Ta čudovita milost jim je bila podeljena v plačilo za radovoljno sodelovanje s prejšnjimi darovi. In zdaj, ko so bili napolnjeni s sv. Duhom, goré ognja: ta ogenj plamti na vun. Oni govorijo, glasno oznanjujejo veličanstvo božje, poslanstvo, smrt in Kristovo vstajenje. S svojimi vzvišenimi nauki sklepajo sveta dejanja. Oni ustanovljajo cerkvene srenje z nedopovedljivimi težavami in po zvestem sodelovanju z vedno rastočimi milostmi prejmejo milost, ki je krona vseh drugih milost, namreč milost za Jezusa Krista trpeti in umreti. Apostoli so postali možje molitve, ker so se pokorili božjemu povelju, ter so 10 dni sredi truša

sveta tiho in zbrano živeli. Tu so pridno rabili močno orožje molitve, postali so goreči oznanovalci besede božje, močni v besedi in v dejanju; po neutrudljivi gorečnosti, s katero so širili spoznanje in ljubezen pravega Boga, so se njemu popolno darovali. Ker so bili na zemlji prvi mučeniki vojskovalne cerkve, postali so v nebesih slavovenčani poglavarji povelečane cerkve. Tako so se svetniki posvetili. To se vidi v življenju Franciška Sal., Franciška Ksav., sv. Ligvorija, sv. Katarine in dr.

Po tem potu in na ta način sv. Duh svetnike in svetnice posvečuje. On pomnoži in povikša milosti po meri, po kateri se rabijo. V začetku je le rosa, ki pada v kapljah. Ako se ta hvaležno sprejme in dobro izkoristi, potem se rosa spremeni v obilni rodoviten dež, ki rodi sadove pristne čednosti in visoke popolnosti. Prostovoljno si, o Bog, odločil milost svojemu ljudstvu.

B) Iz te notranje popolnosti in lepote sv. Katarine (vsa lepota kraljeve hčere je znotraj, govori sv. Duh) izvira njeno blago dejanje na zunaj, do bližnjega v telesnem in dušnem oziru. Ljubezen do Boga je polnila njeno srce in ta jo je vnela za ljubezen do bližnjega po besedah sv. Ivana ap. (I. Iv. 4. 21). In to zapoved imamo od Boga, da kdor ljubi Boga, naj ljubi tudi svojega brata. Torej je sv. Katarina dela krščanske ljubezni bližnjemu skazovala, najprvo telesna dela. Ubogim, zlasti sramežljivim hišnim ubogim, je delila obilno miloščino. Z enako ljubeznijo je skrbela tudi za bolnike, posebno rada je stregla takim trpinom, od katerih so drugi kar bežali; zlasti za časa kuge je pokazala svojo junaško ljubezen, ter se je za bolnike kar žrtvovala*). Kdo pa more dopovedati, koliko ljudem je dajala dobre svete, zveličanske nauke. Neštevilni so oni grešniki, katerim je ona vrata nebeška odprla, neštevilni, koje je pripeljala do spoznanja samega sebe, do resničnega spreobrnjenja in poboljšanja.

Ker je le ena duša več vredna kakor ves svet, koliko zaslugo ima človek, če že eno dušo Bogu pridobi; koliko zaslug pa si je stekla sv. Katarina, ki je na tisoče duš otela večnemu pogubljenju! kakor to lepo opisuje sv. Jakob (5, 19—20): „Bratje moji! ako kdo izmed vas zajde od resnice, in ga kdo vrne, naj ve, da kdor grešnika vrne od njegove krive poti, rešil

*) Glejte tudi dandanes častite armade usmiljenih sestra, teh apostolic krščanskih kreposti; teh junaških izgledov krščanske zdržnosti. Kdo je stvarja? Vera, ljubezen do Krista.

bo njegovo dušo smrti in pokrili veliko število grehov“. Tak človek po razlaganju kardinala Gruše ni le rešil njegove duše, ampak tudi varuje, ohranjuje, izveliča ter pripravlja za nebesa svojo lastno dušo.

Vzvišen izgled sv. Katarine je žaril kakor svitla zvezda v 14. in v vseh poznejših vekih. Njo nam je posnemati, kolikor moremo ter tako izpolnjevati besede sv. Ivana ev. (I. 3. 18.): „Otročiči moji, ne ljubimo z besedo, tudi ne z jezikom, ampak v dejanju in v resnici.“ In Jezus pravi: „V tem ljudje spoznajo, da ste moji učenci, ako imate ljubezen med seboj“. Te besede imajo dandanes velik pomen, ko se poželenje sveta, poželenje oči in napuh življenja širi po svetu kakor široka povodenj, grozeč vse človeštvo potopiti. Res je sicer, da naj kristijan skrbi za vsakdanji kruh, skrbi tudi za dobro ime in svoje poštenje, pa ta skrb ne sme presegati pravih mej, ampak mora biti modro vravnana po pravilih sv. vere in pameti, po besedah Jezusovih, ki pravi: „Iščite najprej božjega kraljestva in njegove pravice“. Brezmejne svetne želje pa druga drugi roko podajajo ter se ne dajo nasiti. „Komur ostaja imetja, temu nedostaja časti in veljave“, pisal je veljalen mož. Nespametne želje pa človeka tudi često zapeljejo na kriva pota, do zločinov razne vrste in vsled teh je ljubezen mnogokrat ponehala po besedah sv. Mateja 24, 12: Ker je hudo bija obilno rastla, cmrznila bo ljubezen pri mnogih. Jasni izgled sv. Katarine naj nas bodri in vnema za krščanska dela usmiljenja, dokler je dan, kajti pride noč, ko nihče več delati ne more.

C) Glejmo, kako je sv. Katarina posegla v javne zadeve in sicer prvič v državne. Zanimivo je, da je ona to storila po navdihnjenju sv. Duha in naprošena od raznih oblastev. Saj so jo Florentinci sami prosili, naj zanje posreduje pri papežu v Avignonu. Trudila se je pomiriti med seboj se vojskujoča mesta in sovražne stranke v Florenci. Kolika dobrota je bila to za ondotne stanovnike. V javno življenje dandanes posegajo učitelji, udje duhovske in deželske gosposke, zastopniki ali poslanci v raznih zbornicah in razni časniki, ki delajo tako zvano javno menenje. Duhovska in deželska gosposka ima veliko oblast v rokah ter zelo vpliva na telesni in duševni blagor stanovnikov ter na javne zadeve. Zato jo pa tudi čaka velika odgovornost pred Bogom, ker silno ostra sodba se godi njim, ki so predpostavljeni, zakaj nizkemu se skaže

usmiljenje, mogočni pa bodo močno kaznovani (Modr. 6, 6—7.). Itako imajo razni zastopniki in poslanci v zbornicah veliko veljavo, oblast in tudi vpliv na javno življenje, na javne zadeve, ter odločujejo z besedo in glasovanjem osodo svojih volilcev ter naroda. Ako nesebično in stvarno obravnavajo dotično zadevo, potem bode njihovo delovanje narodu na veliko korist; drugače pa bode njihovo delovanje narodu na škodo, ako je vodi sebičnost strast in drugi enaki oziri. Itako so vplivni na javno življenje in javno mnenje razni časniki, in želeto je, da so si ti svesti velike odgovornosti za svoje delovanje pred svetom in pred Bogom.

D) Sv. Katarina je pa tudi vplivala s svojo modrostjo in svetom na premestitev papeževega prestola iz Avignona v Rim, oziroma na papeževo vrnitev v Rim. Odkar so bili papeži v Avignonu, cerkev ni bila več neodvisna, papeži so bili kolikor toliko odvisni od francoskih kraljev, ki so močno vplivali na sveto stolico v korist francoski državi. In glej, sv. Katarini je šteti v zaslugo, da je ona s svetom in pogumom nagnila papeža Gregorija XI. k vrnitvi v Rim. To je dejstvo svetovnega pomena. Ozmimo se na današnji položaj svete stolice. Leta 1870 so Piemontezci vzeli sv. Očetu rimsko mesto in deželo. Papežu so le pustili Vatikan ter so rekli, da papež ostane vladar in so mu ponudili 4 milijone lir odškodnine za oropano deželo in večno mesto. Sv. Oče Pij so protestirali zoper ta grozoviti čin ter niso hoteli vsprejeti tiste plače ali odškodnine; tudi sedanji papež Leon XIII. so večkrat protestirali zoper silo storjeno sveti stolici, povdarjali svoje pravice do cerkvene države in do večnega mesta in naglašali, kako so po laški vladi omejeni v vladanju sv. cerkve. Papeži imajo prav tako pravico do cerkvene države, kakor slavna habsburško-lotaringiška vladarska hiša do avstrijskega prestola. Razložek je le v tem, da je avstrijska država stara dobrih 600 let, papeževa cerkvena država pa že okoli 1150 let. Iz tega se vidi, kako jalov je ugovor onih, ki trdijo, saj je laška vlada sv. Očetu ponudila pokojnino ali odškodnino. Seveda, tem pa nočemo trditi, da je posestvo cerkvene države bistven pogoj — *conditio sine qua non* — za obstanek cerkve same. Da sveta cerkev obstoji, zato ni s cela potreba svetovne sile njenega poglavarja. Za vspešniše njeno vladanje v prospah blagra katoličanov, v polajsanje izpolnitve njene naloge po vsem svetu, torej ne za *esse*, za

„obstoj“ — ampak za melius esse — za boljši obstoj je treba cerkvi svetovne suverenitete, — veljave, ali svetovnega vladarstva njega poglavarja. Papežu in vsemu krščanstvu ni toliko skrbeti za obstoj sv. cerkve za „esse“: zato že skrbi sam Jezus Krist, ki je rekel: vrata peklena je ne bodo premagale; temveč skrbeti jim je za „melius esse“, in to „boljši obstoj“ je brezdvombeno svetno vladarstvo sv. Očeta papeža. — Dal mili Bog, da bi sv. Oče kmalo zadobili prostost ter vladarstvo cerkvene države, da bi kmalu prenehala gnjusoba razdejanja, ki se zdaj širi v svetem mestu.

E) Sv. Katarina je pa tudi spisala šest obravnav o božji previdnosti in o duhovskem življenju in 364 listov razne vsebine ter je tudi s temi svojimi spisi mnogo koristila ljudem. Tudi dandanes imajo knjige in časopisi važno nalogo in velik vpliv na ljudi. Dandanes vse bere. Naj bi pisatelji pomislili, kako velik vpliv imajo tiskane besede. Latinski pregovor slove: „Verba volant, littera manet“ — to je „Besede izpreleté, črka ostane“. Naj bi bili pa pisatelji svesti si svoje velike odgovornosti pred svetom in pred Bogom, ter dobro naj bi premislili, kaj pišejo in kako. Ker se dandanes toliko napada vera, izpodkopava veljava starišev in vseh predpostavljenih, pa tudi pravnost, torej naj bi vsi, ki so zmožni, z uma svitlim mečem ter z besedo in s peresom stali na braniku sv. vere, veljave in morale. Žal, da je tudi veliko talentov zakopanih, od katerih bo treba Bogu odgovor dajati. Častivredna Katarina Emerih pravi v svojih spisih: „Gorje vsem mlačnim obdelovalcem na vrtu božjem; ako se kaka milost ali dar poizgubi, ki bi mogel bolnika ozdraviti, slabotnega ojačiti, lačnega nasiti, od tega bodo odrajtati morali sodnji dan hišnemu gospodarju do zadnjega vinarja“. Neki škof na Nemškem ie rekel nekoč: „Da bi sv. Pavel živel v sedanjem času, gotovo bi bil pisatelj“.

Zdaj pa še beseda do bralcev. Ni vse zlato, kar se sveti, ni vse dobro, resnično in vzpodbudno, kar se tiska. Glede knjig in časopisov pravo pogodé oni, ki se vedejo po besedah sv. Pavla, ki pravi: „Vse poskusite, kar je dobrega, ohranite“. Blagor mu, kdor se drži tega ravnila. Poglej, kar se ti pošlje na dom na ogled. Kar ti ni po všeči, kar je zoper vero, kar je pohujšljivega — vrni! Proč pa z nepravim berilom, proč z nespodobnimi slikami in podobami. Ko prideš v prodajalnico, ne

vzameš, kar se ti nudi, ampak si izbereš, kar je tebi na korist, po tvojem okusu. V tem oziru bodi izgled mož, ki je bil velikan učenosti, mož, ki ga čisla ves učeni svet, ki ga posebno poznajo Slovenci in vsi Slovani, ta mož jeklenega značaja je bil slavni profesor slovanskih jezikov na dunajski univerzi dr. Frančišek Miklošič. Nad trideset let je učil na vseučilišču, spisal veliko učenih knjig, ki stanejo vse skup nad 60 gld. Dika je bil vseučilišču, bil vrl katoličan in značajan mož, skrben oče svoji družini. Radi svojih zaslug je bil od presvitlega cesarja povzdignjen v vitežki stan in postal ud gosposki zbornici. Ko je zbolel, dal se je prevideti s sv. zakramenti za umirajoče ter mirno v Gospodu zaspal. Sijajen je bil njegov pogreb. Kar se redko zgodi pri pogrebu kakega lajika ali svetnega človeka, tu se je zgodilo. Dva škofa sta mu zadnjo čast skazala, namreč poprejšnji škof ljubljanski, sedanji goriški nadškof kardinal dr. Jakob Missia in škof lavantinski dr. Mihael Napotnik. — Tu naj sledi črtica iz njegovega življenja, ki se veže s pričujočim mojim spisom. Miklošič je bil naročen na list „Vaterland“ nemšk, konservativen časnik. Nekoč so mu njegovi znanci očitali, zakaj da ne naroča liberalnih listov „Neue freie Presse“ i. dr. enakih. A odgovoril je čvrsto in možato: „Nočem, da bi se moji otroci pohujševali“. Dal mili Bog, da bi slovenski možje posnemali tega učenega in značajnega svojega rojaka!

Župnik Alojzij Kummer.

Cerkve in zvonovi v dekaniji Kranj.

(Dolje.)

XVIII.

Tržič.

Ko si dospel po državni cesti, ki pelje iz Kranja proti Ljubelju na Koroško in pustil na desni kriško župnijsko cerkev, tedaj se začnejo gore kar hkratu pomikati skupaj. Z ravnega polja prideš v ozko sotesko ter misliš, da te dovede pot v samotni kraj, toda kako presenečenje, ko ugledaš pred seboj množico hiš s prav mestno podobo. To je trg Tržič, znan ne samo zaradi krepke individualnosti njegovih prebivalcev, temveč tudi zaradi tū cvetoče obrtnije. Razsteiguje se ob koncu dveh dolin (spodnje in šentanske), iz katerih pritekata Bistrica in Mošenik, ki dajeta zadostno vodno moč za vsa tukajšnja podjetja.

Latinsko ime *Novum forum* ali *Neoforum* kakor tudi nemški izraz *Neumarkt* kaže, da je Tržič neka nova naselbina. In res je ohranjeno ustno izročilo, sloneče na zgodovinski podlagi, da je bil nekedanji trg v podnožju Košute, kakih šest kilometrov oddaljen od sedanjega Tržiča in da so ga imenovali *Forum* in *Lubellino* ali *Loibel*. Nekaj gore se je podrlo, vrh tega pride še povodenj in trg je bil v razvalinah.¹⁾ Ljudje so se pravočasno rešili, bežali nižje v dolino in vsi vstanovili novo bivanje, sedanji Tržič. Stara pisma nam svedočijo, da je za časa oglejskega očaka Gregorija de Montelongo (1251—1269) še stal *Forum* in *Lubellino* ali *Loibel*. Leta 1261. ga je namreč dobrotni in pobožni koroški vojvoda Udalrik III. podaril stiškemu samostanu, da bi imeli ondotni menihi nekoliko večje dohodke in ložje skrbeli za reveže. Ker se l. 1320. omenja že *oppidum novum* (novo mesto), zgodila se je katastrofa, vsled katere je bil pokončan prvotni trg, med 1261 in 1320. Ljudstvo išče vzroka imenovani nesreči v bajki, da se je v gori prebivajoči zmaj začel stegovati ter jo vsled tega raznesel.

Izmed starejših župnikov so znani: Martin, plebanus in *Novo foro* l. 1475.

Gašpar Raubsack. Od 1484 do 1498 je gotovo župnikoval v Tržiču, bržkone pa že nekaj časa poprej in tudi nekaj let pozneje. Leta 1498. je kupil od bratovščine sv. rešnjega Telesa v Kranju, ko je bil ondi arhidijakon Matija Operta, mlin na Bistrici blizu Kovorja.²⁾

Filip Kopoš (Khoposch), plebanus 1506.

Gašpar Jančič 1595. Njega nahajamo od 1571 do 1581 kot vikarja v Križih pri Tržiču. V Tržiču je imel težave s patronom Lovrom Paradeiser, ker si je poslednji lastil župnikovih dohodkov.

Jurij Vide, umrl tukaj l. 1635.

Tomo Podgorec, predlagan po baronu Henriku Paradeiser, potrjen po oglejskem očaku Marku Gradonik 13. oktobra 1635. Podgorec je župnikoval veliko let, ker mu je bil šele 1692 imenovan naslednik.

Matija Košir. Za njim:

Anton Kristijan 1704—1710. Prezentovala sta ga 10. januarija 1704 patrona Vajkard Ferdinand Barbo grof Waxenstein in Henrik Julij baron Werneck, potrdil pa očak Dionizij Delfin 30. aprilja 1704. O Kristijanovem času je štela župnija 3000 duš. Po njegovi smrti 1. aprilja 1710 je imenovala vdova Marija Re-

nata plem. Barbo iz Novega Grada (*Neuhaus*) za tržiškega župnika Gašparja König, kateremu sta nasledovala Jurij Samnic (1746) in Matija Magušar (1754).

Od cesarja Josipa II. dobe do sedanjega časa so pastirovali župniki:

Bernard Lukančič 1783—1801.

Fran Jabornik 1801—1807.

Valentin Prešeren 1807—1819.

Tomo Jeseničar 1819—1828.

Ivan Zalokar 1828—1835.

Ivan Fink 1835—1851.

Alojzij Košir 1851—1868.

Rihard Frank 1868—1880.

Sedanji župnik Fran Špendal je prišel 25. novembra 1880 kot administrator v Tržič, bil 11. januarija 1891 po stolnem proštu dr. Leonardu Klofutar slovesno umeščen kot župnik ter imenovan leta 1900. knez-škofijskim duhovnim svetnikom.

V začetku 14. veka je imel goriški grof Albreht v svoji lasti Tržič in vsled tega tudi cerkveni patronat, v 16. veku so imeli to pravico graščaki Paradajzarji, ki so posedovali tudi grad *Altgutenberg* zunaj Tržiča nad cerkvijo sv. Jurija. Konec 17. stoletja so izvrševali patronat gospodje de Werneck, v 18. stoletju pa grofje Barbo Waxenstein in Auersperg kot gospodarji graščine *Neuhaus*. Župnika Valentina Prešeren je predlagal slavni vojskovodja Josip Vencelj grof Radetzky kot lastnik tržiške graščine od 1807 do 1819 in še sedaj imajo prezentacijsko pravico vsakodobni gospodje omenjenega posestva.

Župnijske matice se začenjajo z letom 1635. Najstarejša je krstna knjiga, ki sega do 1635, poročna gre do 1693; najmlajša je mrliška z začetno letnico 1698. Župnik Ivan Zalokar (1828—1835) je spisal zaznamek vseh duš (*status animarum*) v metelčici.

Stara cerkev je bila zidana v gotskem slogu, kakor kažejo trojna visoka okna v škapulirski kapeli; tudi pri glavnih vratih in pri obeh vhodih pod stolp je ohranjen gotski slog. A vse je bilo v slabem stanu. Tako čitamo leta 1806: „In Anbetracht dessen, das der kleine, zur Seelenanzahl unverhältnissmässige Raum und der ganz baufällige, sogar gefahrvolle Zustand der Pfarrkirche bekannt ist, haben sich Mehrere angeboten, den Bau derselben zu unterstützen, was aber zur Stunde noch hinausgeschoben wird.“ Sedanjo cerkev, posvečeno **Marijinemu oznanjenju**, so začeli staviti leta 1808. ob času župnika Valentina Prešeren. Vravvalo se je

¹⁾ Schumi II. 216.

²⁾ J. Parapat v letopisu »Slovenske Matice« 1870.

tako, da so premožnejši tržani delalcem dajali hrano in vsako soboto zasluženno plačilo, krojači in črevljarji pa so v Preski napravljali pesek, katerega so rovtarji ob nedeljah popoldne vozili k cerkvi. Rovtarji so dovaževali tudi apno, kamen in opeko. Glavno svoto so dale seveda župnijska cerkev in njene podružnice, poleg tega se je našlo dosti blagih dobrotnikov, ki so prispevali z denarjem, med njimi tedanji posestnik tržiške graščine podmaršal grof Josip Vencelj Radetzky z darom 300 goldinarjev.¹⁾ Toda prišla je vojska in z njo leta 1809. nastop francoske vlade, na vse to je vpepelil 30. marcija 1811 skoro ves Tržič grozovit požar, v katerem je zgorelo 75 ljudi.²⁾ Zato so morali prenehati z zidanjem ter so še le 1815 pričeli zopet z delom. Pomniti je, da so tržani težko prerediti in plačali toliko delalcev, ker je bila prav to leto velika draginja, v sledečih dveh pa celo lakota. Akoravno se je torej tržiška cerkev gradila v zelo kritični dobi, dovršeno je bilo vendar glavno delo že do tretje nedelje meseca oktobra 1815. Ta dan jo je blagoslovil kranjski dekan Avguštin Sluga ter prvič opravljal v njej službo božjo. Slovesno posvečenje je izvršil 21 let pozneje knežskof Anton Alojzij Wolf 12. junija 1836.

Zidana v renesanškem slogu meri cerkev 32.75 m po daljavi in 10.90 m po širjavi. Te številke kažejo, da ima bolj ozko, podolgovato obliko. Na oboku svetišča vidimo zbrano izraelsko ljudstvo pod goro Sinaj, slika Leopold Layerjeva iz-za leta 1815. Pod obokom so štirje evangelisti s kronogramom **DOCTRINAM IESV CHRISTI SCRIPSERVNT**. (Pisali so nauk Jezusa Krista.) Besede kažejo letnico 1815, ko je bila dozidana cerkev. Krasna slika Marijinega oznanjenja v velikem oltarju kakor tudi vrhnja sv. Trojice je delo Leopold Layerjevo. Ob evangeljski strani svetišča se gre v škapulirsko kapelo, katero so razširili leta 1856., ob listni strani je žagrad. Na stenah prezbiterija gledamo

¹⁾ Kranjci se sicer ne moremo ponašati, da bi prištevali Radecki-ja svojim rojakom, vendar pa si je izvolil slavljeno mož za svojo soprogo Franciško Strassoldo, grofica kranjske rodovine, ter prav vsled te zveze posedoval tržiško graščino od 1807 do 1819. Misli si je izbrati Tržič tudi za svoje stalno domovanje, toda viharni časi so ga klicali na bojno polje, kjer si je spletel venec neumrljivih odlikovanj. Skladatelj Ivan Pogačnik mu je posvetil slovesen »Te Deum laudamus«, ki se čuje menda še sedaj v tržiški cerkvi.

²⁾ Ogenj se je začel ob eni zjutraj v hiši kovača Mateja Kländer v zgornjem koncu trga ter vpepelil vsled močnega severnega vetra 151 hiš in nad 100 delalnic. Župnik Prešeren poroča škofijstvu: »Das Weinen, Wehklagen und das bis an die Verzweiflung gränzende Heulen des Volkes ist unbeschreiblich.« Torej: ne jokalo in upilo — ampak kar tulilo je ubogo ljudstvo.

zgodbo o izgubljenem sinu in čudež obujenja Lazarjevega (slikal A. Bizijak (Wisiak). Ladijo kinčata oltarja sv. Jurija in sv. Florijana, obe sliki Langusovi. Pri prvem so ustanovili grofje Lamberg beneficij, katerega so vživali razni duhovniki, pri drugem je spominj pogorišča 30. marcija 1811. Omeniti moramo še starih orgelj, ki imajo 19 spremenov s prav dobro intonacijo in dva manuala.

Sedanji župnik, svetnik Fran Špendal je temeljito popravil vso cerkev. Skrbeč najprej za stanovanje Gospodovo izroči leta 1882. delo novega tabernaklja in popravo velikega oltarja idrijskemu kiparju Juriju Tavčar, ki je prav dobro izvršil svojo nalogo. Potem položi kame-nosek Čamernik v svetišču nov tlak s trojnim marmorjem, slikar Jurij Šubic pa mojstersko izdelal križev pot, katerega je plačala blaga gospa Marija Deklevo va z lepo svoto 3400 gld. Ko je dobila hiša božja leta 1899. novo nadstrešje, bile so dovršene vse poprave, da se sedaj lahko prištevava najlepšim cerkvam v škofiji.

Stari tržiški „purgarji“ so imeli dobro, verno srce, o katerem so vedeli pripovedati njihovi dušni pastirji, ki bivajo večinoma že v večnosti. Svojim duhovnikom iz srca vdani so radi obiskovali službo božjo ter sploh kazali posebno čutilo do nabožnih slovesnosti. V sredi 18. stoletja se je vdomačil med njimi pasijonski izprevod, gotovo po vplivu oo. kapucinov v Kranju. Procesijo so obhajali vsak veliki petek tako, da so v besedi in dejanju dramatično kazali Gospodovo trpljenje. Pričela se je na zgornjem koncu trga s Kristovo molitvijo na oljski gori; sodba je bila na glavnem trgu, kjer je imelo več hiš spredaj pomôle, na katerih so sedeli sodniki, križanje pa se je vršilo ob drugem koncu trga na griču. V začetku so bile te igre gotovo spodbudne, toda pozneje se ni varovala dostojnost, ki je potrebna tako resnobnemu predmetu. Sodniki so bili smešno oblečeni, otrokom, katere so rabili pri predstavi, so dajali preveč jedi in pijače, najbolj nerodno pa so se vedli hudobni duhovi, vganjajoči razne burke. Zato je ta skazovanja prepovedala svetna in cerkvena oblast.*) Tudi praznik Kristovega vnebohoda je bila običajna procesija, pri kateri se je nosila podoba vstalega Izveličarja okoli cerkve, postavila v cerkvi na okinčano mizo in odtod vzdignila proti oboku, da je izginila skozi odprto lino. — Posebno slovesno se praznuje god sv. Florijana 4. majnika. Vsled silovitega vže poprej omenjenega požara l. 1811 so se tržani zaobljubili,

*) Peter Hicinger v »Zgodnji Danici« 1859.

da bodo obhajali v dan sv. Florijana procesijo, kar zvesto spolnujejo še dandanes.

Cerkev je obdana s prostornim pokopališčem, na katerem so lepi spomeniki in kapela sv. Križa (nekedaj sv. Mihaela).

Stolp je sezidan pred cerkvenim pročeljem na samostojni podlagi tako, da vodi pod njim dvoje dohodov v cerkev. Povišali so ga l. 1839; sedanjo piramidalno, s ploščevino krito streho je dobil ob času župnika Riharda Frank 1878. V linah visijo štirje zvonovi s premerom 167 : 128 : 103 : 77 cm, vglasi v mehkem kvart-sekst-akordu B—es—ges—b = 1, 4, 6, 8. Slično, toda za pol glasu višjo intonacijo imajo zvonovi na Bohinjski Bistrici.

Veliki zvon je gledé premera 167 cm poleg cerkljanskega največji v dekaniji. Vlit v Anton Samassovi zvonarni s težo 44 stotov in 20 funtov je zapel prvič v praznik vseh svetnikov 1839. Mogočno doni na uho njegov glas, kakor bi klical:

Mein Stimm thut brummen:
Sollst fleissig zu der Kirchen kummen.*)
(V uho moj glas ti to brenči,
Da v cerkev pridno hodi mi!).

Podobe: Križ, Marijino oznanjenje, sv. Trojica venča Marijo. Ob spodnjem robu čitamo: ZUR GRÖßERN EHRE GOTTES UND DER HEIL. JUNGFAU MARIA IST DIESE GLOCKE VON DER GEMEINDE UNTER DEM PFARRER H. JOH. FINK UND DER KIRCHEN-PRÖPSTE JOH. MALLI UND CASP. POLLAK VERGRÖßERT WIEDER HERGESTELLT WORDEN. — (Ta povečani zvon je v novič preskrbela srenja v obilejo čast božjo in sv. Device Marije, ko je župnikoval g. Ivan Fink in sta prčštovala Ivan Mali ter Gašpar Poljak.)

Drugi tehta 21 stotov in 16 funtov. Križ, sv. Jurij, sv. Florijan. Iz zvonarne Anton Samassove l. 1863.

Tretji s težo 10 stotov in 96 funtov. Križ, sv. Trojica, Marijino oznanjenje. Zvonar Albert Samassa 1868.

Četrty zvon je iz l. 1729. Marijino oznanjenje, sv. Florijan z zastavo v roki, klečeč svetnik s palmovo vejo. Ob vratu: FUSA SUM ANNO 1729 ADJUVANTE D. MATHIA MALLI, EXISTENTE D. MAGISTRO CASPARO KÖNIG, PAROCHO LOCI FT SINDICIS D. LAURENTIO DEV ET D. SIMONE GRAHOVER IN HONOREM S. TRINITATIS. (Vlit l. 1729 v čast sv. Trojici s podporo g. Matije Mali, ko je bil tú župnik g. magister Gašpar König, ključarja pa g. Lavrencij Dev in g. Simon Grahovar). Ob zgornjem robu: A FULGURE ET TEMPESTATE LIBERA NOS. (Reši nas treska in hudega vremena) Pristavljene črke M. F. H. R. L. pomenjajo bržkone: Me Fudit Henricus Rausch Labaci. (Vlit me je Henrik Rausch v Ljubljani.

Župnik Josip Lavtižar.

(Dalje pride.)

*) Napis na zvonu v Feldkirch (Vorarlberg) iz leta 1595, zvonar Jurij Hauser.

Varstvo sv. Jožefa.

(III. povelikonočno nedeljo, 28. aprilja.)

Pojdite k Jožefu; in kar koli vam poreče, storite.
I Mojs. 41, 45.

Kar je svetu nespametno, izvolil je Bog, da bi modre osramotil, slabotne sveta je Bog izvolil, da bi močne osramotil (I. Kor. 27, 28.) Kako sijajno odsvitajo te prelepe besede apostola narodov na deviškem Jožefu. Nepoznan je bil oholemu svetu, a tem bolj znan Bogu. Tedanji svet ni spoštoval sv. Jožefa; jasno nam priča to sv. pismo. Filip je z veseljem povedal Jerneju apostolu: „Našli smo Jezusa, sina Jožefovega iz Nazareta, obljubljenega Mesijo“. In kaj je odgovoril nazivani na te besede: „Ali more iz Nazareta kaj dobrega priti (Iv. 1. 46). „Ali ni ta tesar, mož Marije“ (Mark. 6. 3) — in njemu so zaničevaje pritrjevali drugi. A vendar onega, katerega so kedaj ljudje zaničevali, častimo mi visoko in veljalen priprošnjik nam je v našem življenju.

Kako potreben je nam varub v življenju! Velike nevarnosti se zoperstavljajo našemu izveličanju. Koliko krvolokov Herodov steguje zlobno svojo roko po nedolžnih otrocih. Vse te nedolžne čuva, varuje, brani sv. Jožef, kakor skrben oče velike družine sv. katoliške cerkve. Ker kdo drugi, tako zamoremo reči s sv. pismom (Mat. 24. 45), je tisti zvesti in razumni hlapec, katerega je postavil Gospod nad svojo družino t. j. sv. cerkev, katere otroci smo mi.

Vse naše življenje, katero Bogu posvetiti smo poklicani, ima samo ta namen, da pridemo srečno v nebesa. To pa moremo doseči le s tem, da v milosti božji sklenemo svoje življenje, da srečno umrjemo. In če je moč sv. Jožefa v življenju tako potrebna in on v resnici v naših dušnih in telesnih potrebah prosi za nas, gotovo nas ne zapusti ob smrtni naši uri. In res je sv. Jožef najizdatnejši priprošnjik v zadnji uri. Saj ga častimo za patrona umirajočih. Umirajočim zadnja tolažba je sv. Jožef, tisti Jožef, kateri je umrl v rokah Jezusa svojega rejenca. O srečna smrt pravičnega gospodarja sv. družine! Jezus sam je zaprl oči svojemu dobremu redniku.

Iz hvaležnosti, da mu je Bog naklonil tako srečno, da veličastno smrt, tudi nam njegovim varovancem sv. Jožef rad pride na pomoč ob smrtni uri. Koga ne prešine misel na zadnjo uro, na uro smrti, na odhod iz tega sveta. Smrt, ostra sodba in — negotova večnost, koga ne navdaja strah pri takih mislih. Misel na smrt samo ni tako grozopolna kakor misel na več-

nost. Saj vemo, da vse živo mora umreti, da se mora vse ukloniti pravični obsodbi v raju razžaljenega Stvarnika. — Premislimo torej, da je bil sv. Jožef rednik tistega Jezusa, kateri je sodnik živih in mrtvih. Kako bi zamogel najudanejši rejenc, kot je bil Sin božji, odreči kako prošnjo ljubljenu redniku, kateremu je bil na zemlji do cela pokoren. Ako se torej večkrat v življenju spominjamo njegovega mogočnega varstva in ga kličemo na pomoč za uro negotove smrti, potem smemo upati, da nas sv. Jožef pozabil ne bo. Oče Jakob je po dolgih letih grenke ločitve videl toliko časa pogrešanega Jožefa in vesel, zadovoljen zatisnil v večno spanje svoje trudne oči. Tako bomo tudi mi šli za njim z veseljem. Ako si poiščemo v družbo sv. Jožefa tu na zemlji, dobimo ga potem gotovo tovariša kedaj v nebesih.

Tako torej nam je sv. Jožef mogočen varuh in priprošnjik v dvojnih odločilnih dobah. V življenju je naš skrbni oče, ki nam je ob strani v naših dušnih in telesnih potrebah, v smrtni uri je pa naš mogočni priprošnjik. Priporočujmo se mu pogosto in udano: on nam hoče in zamore pomagati sploh v vsakej potrebi. Le čujmo sv. Toma Akvinca. To le nam o njem pravi: „Nekaterim svetnikom je dana od Boga milost, da v posamezni potrebi pomagajo, sv. Jožefu pa, da nam more v vseh potrebah in nadlogah pomoč deliti“. In njegova vneta častilka sv. Terezija govori: „Ne spominjam se, da bi bila kedaj prosila za kaj sv. Jožefa, česar bi mi ne bil dodelil. Velike in čudne so dobrote, katere mi je Bog po njem dal, in dušne in telesne nevarnosti, iz katerih me je rešil. O tem slavnem svetniku sem prepričana, da pomaga v vseh potrebah. To so skusili tudi drugi, katerim sem svetovala, naj se zatekajo k njemu“.

Zato: Pojdite k Jožefu in karkoli vam poroče, storite!

L. P.

I. Bratovske zadeve

molitvenega apostolstva.

(Spis potrdili in blagoslovili sv. Oče.)

a) Glavni namen za mesec aprilj:

Rešitev mladine.

b) Posebni nameni.

26.) **Sv. Marcolin, papež.** Sv. oče. Škofje in kardinali. Katoliška cerkev na Kitajskem.

27.) **Sv. Peregrin.** Slovenska semenišča. Krščanski pisatelji in časnikarji. Važna socialna podjetja.

28.) **Varstvo sv. Jožefa.** Slovenci. Kranjska dežela. Rokodelska in mladeniška društva. Hišni očetje.

29.) **Sv. Peter, mučenec.** Misijoni med poganskimi narodi. Srčno spoznavanje sv. vere.

30.) **Sv. Katarina Slovenska.** Rimsko vprašanje. Marijine družbe. Vse doposlane pa še ne uslišane zadeve. Udje molitvene apostolstva in bratovščine Srca Jezusovega, ki so umrli meseca aprilja in ki bodo v maju umrli.

a) Glavni namen za mesec maj 1901.

Krščanska požrtvovalnost.

1.) **Sv. Filip in Jakob, apostola.** Dostojno praznovanje majnikove pobožnosti. Cerkevni govorniki o šmarnicah.

2.) **Sv. Atanazij.** Apostolski duh za škofo. Nesabični voditelji krščanskega ljudstva. Ohranitev dobrega imena.

N.

II. Bratovske zadeve N. lj. Gospé presv. Jezusovega Srca.

Zahvala.

Hvala dobrotljivemu Bogu, usmiljenemu Srcu Jezusovemu in preblaženi Devici Mariji! Bila sem blizo tri mesece med življenjem in smrtjo v neznanih bolečinah. Zdravniki so zdvajali nad menoj ter kot zadnji poskus nameravali hudo nevarno operacijo. Ali ko sem v tej sili opravila devetdnevnicu in zaobljubila se k Mariji Pomagaj na Brezije, odleglo mi je in že sem toliko k moči prišla, da sem pričela zopet svoja vsakdanje opravila.

Velika Dolina — Tereza Pretnar.

Raznoterosti.

Zadnja beseda. Pred nekaj leti je operiral profesor medicine v mestu Bonn na jeziku bolnega kmeta. Operacija je bila silno težavna in nje posledica je morala biti v vsakem še tako ugodnem slučaju izguba govornice. Profesor mu to razodene vpricho več dijakov medicine. „Torej, ako imate še kaj povedati, tedaj še lahko govorite“, pravi profesor bolniku. „Pomislite, ta beseda bo zadnja v vašem življenju, po operaciji boste mutasti“. Profesor in poslušalci so uprli vanj oči, vsi so pričakovali, kaj bode še neki rekel? Kmet povesi glavo in nato jasno izreče besede: „Hvaljen bodi Jezus Krist“. Vsi okoli stoječi so bili ganjeni in tudi profesorju je pritekla solza iz oči. Operacija se je izvršila in mož z zadnjo besedo „Jezus Krist“ je bil odslej sicer mutast — a nesrečen ni bil.

— k —

Listek.

Družbe sv. Cirila in Metoda velika skupščina bode letos v Mariboru, četrtek 8. avgusta.

Katoliškemu šolskemu društvu na Dunaji je svojenagibno postal protektor naš prestolonaslednik nadvojvod Fran Ferdinand. Dosedanji protektor škof Rössler iz Št. Hipolita po njega želji ostane društvu duhovni zaščitnik. — 17. t. m. je sprejel najvojvoda dolgoletnega družbinega prvostnika med. dr. Kasparja Schwarz in 2. podpredsednika, kanonika pri sv. Štefanu grofa Zur Lippe tem povodom v avdijenci. V iskrenih besedah je hvalil dosedanjo društveno preteklost, obetajoč svoje dejanske prihodnje podpore. — Častitati je društvu na toliko nenavadni kot za-nje merodajni odliki. Ta nadvojvodov čin utegne pa biti tudi naznanovalec nepreračunljivih posledic katoliškemu šolstvu na Avstrijskem.